

Süveyş'ten Hürmüz'e Dar Boğazların Silahlaştırılması

Jeoekonomik baskı mekanizması, geçiş rejimi ve aktör rollerinin karşılaştırmalı analizi

Belge türü	Akademik makale
Ana kaynak omurgası	Office of the Historian ve FRUS; BM Şartı ve UNCLOS; EIA, IEA, UNCTAD; hakemli akademik literatür; sınırlı Reuters/AP teyidi
Yöntem	Karşılaştırmalı tarihsel analiz, süreç izleme ve mekanizma temelli okuma
Tarih	Nisan 2026

Öz

Bu çalışma, 1956 Süveyş Krizi ile 2026 Hürmüz krizini yüzeysel benzerlikler üzerinden değil, dar deniz geçitlerinin jeopolitik olarak baskı aracına dönüştürülmesi bakımından karşılaştırmaktadır. Temel sav, her iki vakada da su yolunun yerel bir ihtilaf sahasından çıkarak egemenlik, geçiş rejimi, enerji güvenliği, hukuk ve büyük güç rekabetinin kesiştiği küresel bir baskı düğümüne dönüştüğüdür. Çalışma, Süveyş'te İsrail'i doğrudan kurucu aktör, Hürmüz'te ise fiili boğaz baskısını uygulayan taraf olmamasına rağmen krizi doğuran savaş zincirinin başlıca halkalarından biri olarak birinci derece stratejik tetikleyici şeklinde kavramsallaştırmaktadır. Bu ayrım, aktör sorumluluğu ile operasyonel uygulamayı birbirine karıştırmadan nedensel konumu açıklamayı amaçlamaktadır. Analiz, birincil tarihsel belgeler, kurumsal enerji ve denizcilik verileri, uluslararası hukuk metinleri ve hakemli literatürü birlikte kullanmaktadır. Sonuç olarak dar geçit krizlerinin yalnızca denizcilik meselesi değil; makroekonomik istikrar, norm aşınması ve jeoekonomik coercion sorunu olduğu ileri sürülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Süveyş Krizi; Hürmüz Boğazı; dar geçidin silahlaştırılması; jeoekonomi; aktör rolleri; transit passage.*

Abstract

This article compares the 1956 Suez Crisis and the 2026 Hormuz crisis not as identical historical episodes but as two distinct configurations of chokepoint weaponization. It argues that both cases transformed narrow maritime passages into strategic nodes where sovereignty, passage regimes, energy security, coercion, and great-power politics converged. The study conceptualizes Israel as a constitutive actor in Suez and as a first-order strategic trigger in Hormuz. Using primary historical documents, institutional energy and shipping data, international legal texts, and peer-reviewed scholarship, the article shows that chokepoint crises operate through a common mechanism: trigger, pressure, market shock, and global consequence. It concludes that narrow sea lanes should be understood as active instruments of geopolitical leverage rather than passive transport corridors.

Keywords: *Suez Crisis; Strait of Hormuz; weaponization of chokepoints; geoeconomics; actor roles; transit passage.*

Extended Abstract

This article advances a mechanism-based comparison between the 1956 Suez Crisis and the 2026 Hormuz crisis. Rather than treating the two episodes as identical historical events, it argues that both crises reveal how narrow maritime passages can be transformed into instruments of geopolitical coercion when three conditions converge: dense strategic flows, weak substitution capacity, and deliberate political use of disruption or access control. Building on weaponized interdependence, coercion studies, maritime hybrid pressure, and the law of straits, the article proposes a four-stage mechanism - trigger, pressure, market shock, and global consequence. The empirical analysis combines primary historical documents on Suez, institutional energy and shipping data on Hormuz and the Red Sea, and a constrained use of contemporary news reporting for the still-unfolding 2026 chronology. The study finds that Israel occupied two different but central positions across the cases: in Suez, as a constitutive actor within a coordinated military design; in Hormuz, as a first-order strategic trigger in a wider escalation chain, even though the operational pressure on the strait was exercised by Iran. The article also argues that the most important analytical divide between the two cases lies in the transmission channel of coercion. Suez-type crises primarily propagate through rerouting, ton-mile inflation, shipping capacity strain, and logistics costs; Hormuz-type crises propagate more directly through energy flows, risk premia, insurance costs, and macroeconomic expectations. Finally, the legal discussion suggests that these crises do not demonstrate the absence of law so much as the narrowing of law's practical reach under conditions of coercion, selective denial, and military risk. In this sense, Suez and Hormuz should be understood not as passive transport corridors but as active geopolitical nodes where sovereignty, law, geoeconomics, and war intersect.

İçindekiler

1. Giriş
 2. Literatür ve Kavramsal Çerçeve
 3. Yöntem ve Kaynak Tasarımı
 4. Süveyş 1956: Krizin Doğuşu ve İsrail'in Doğrudan Kurucu Rolü
 5. Hürmüz 2026: Boğazın Jeoekonomik Baskı Aracına Dönüşmesi
 6. Süveyş ve Hürmüz Arasında Mekanizma Karşılaştırması
 7. Uluslararası Hukuk ve Dar Boğazlarda Normun Aşınması
 8. Ampirik Etki Analizi: Enerji, Navlun, Sigorta ve İkame
 9. Tartışma
 10. Sonuç
- Kaynakça

Şekil ve tablo listesi

Şekil 1. Dar geçit krizinin dört halkalı mekanizması

Tablo A1. Değişkenler, operasyonelleştirme ve tanısal kanıt stratejisi

Tablo A2. Kriz mimarisindeki aktör rol tipolojisi

Harita 1. Süveyş krizi için şematik coğrafi yerleşim ve Sina üzerinden İsrail taarruz yönleri

Tablo 1. Süveyş krizinin kritik dönemeçleri

Harita 2. Hürmüz Boğazı için şematik coğrafi yerleşim ve ana enerji akış hattı

Grafik 1. Hürmüz toplam akışı ile yaklaşık bypass kapasitesi

Grafik 2. Kızıldeniz/Süveyş bozulmasının taşıma göstergeleri üzerindeki etkisi

Tablo 2. Dar geçit krizlerinin ekonomik iletim kanallarının karşılaştırması

1. Giriş

Dar deniz geçitleri uluslararası sistemde fiziksel büyüklüklerinden çok daha geniş sonuçlar üretmektedir. Bunun temel nedeni, bu geçitlerin yalnızca ulaştırma koridoru değil; enerji akışı, sigorta maliyeti, tedarik zinciri sürekliliği, askerî caydırıcılık ve diplomatik pazarlığın aynı anda yoğunlaştığı düğüm noktaları olmasıdır. Hürmüz Boğazı bunun güncel ve yoğun örneğini sunmaktadır: EIA'ya göre 2024'te boğazdan geçen petrol akışı günlük yaklaşık 20 milyon varile ulaşmış ve bu miktar küresel petrol sıvıları tüketiminin yaklaşık yüzde 20'sine denk gelmiştir (EIA, 2025a). IEA ise 2025'te Hürmüz'den toplamda yaklaşık 20 mb/d petrol ve ürün akışı geçtiğini, buna karşılık kullanılabilir alternatif kapasitenin sınırlı kaldığını belirtmektedir (IEA, 2026a).

Bu makale, 1956 Süveyş Krizi ile 2026 Hürmüz krizini aynı olayın iki versiyonu olarak değil, dar geçitlerin hangi koşullarda jeopolitik baskı aracına dönüştüğünü gösteren iki farklı mekanizma konfigürasyonu olarak ele almaktadır. Çalışmanın bağımlı değişkeni, dar geçidin silahlaştırılmasının biçimi ve yoğunluğudur. Bu değişken, bir su yolunun yalnızca güvenlik riski taşımasından değil; akış bağımlılığının aktörlerce bilinçli biçimde maliyet üretmek, erişimi farklılaştırmak veya dış politika davranışını etkilemek için kullanılmasından itibaren ortaya çıkmaktadır (Farrell & Newman, 2019; Greenhill & Krause, 2018).

Bu tanım, kavramın sınırlarını da belirlemektedir. Basit güvenlik krizi, seyir emniyetini sağlama veya geçici askerî risk yönetimi tek başına silahlaştırma değildir. Silahlaştırma, ancak kritik akış bağımlılığının siyasal veya jeoekonomik kaldıraç olarak kasıtlı biçimde işletildiği; geçişin tümüyle ya da seçici biçimde farklılaştırıldığı; risk priminin politika aracına dönüştürüldüğü noktada başlar. Bu nedenle makalenin odağı, deniz güvenliği genel olarak değil, bağımlılık yaratan geçidin baskı amaçlı araçsallaştırılmasıdır.

Çalışmanın ikinci özgün katkısı, İsrail'in iki krizdeki konumunu aynı kavram altında birleştirmek yerine iki farklı mekanizma pozisyonu üzerinden ayırmasıdır. Süveyş örneğinde mevcut birincil belgeler İsrail'i kriz mimarisinin doğrudan kurucu aktörlerinden biri olarak yorumlamayı güçlü biçimde desteklemektedir. Hürmüz örneğinde ise fiili boğaz baskısını İran uygulamakta; ancak krizi doğuran savaş zincirinin açılış halkasında İsrail'in yer alması, onu birinci derece stratejik tetikleyici olarak kavramsallaştırmayı mümkün kılmaktadır.

Buradaki “rol” kavramsal olarak kimlik temelli role theory'den çok, süreç içindeki nedensel konuma işaret eden mekanizma-temelli bir rol tanımıdır; buna rağmen rol kavrayışının dış politika davranışını sistemik baskılarla birlikte okumaya imkân verdiği ölçüde rol literatürüyle kesiştiği kabul edilmektedir (Holsti, 1970; Krotz, 2004). Bu bağlamda makalenin literatüre katkısı tek cümleyle şöyle özetlenebilir: Bu çalışma, chokepoint bağımlılığının jeoekonomik baskıya nasıl dönüştüğünü ve aynı mekanizma içinde aktör rollerinin nasıl ayrıştığını, tarihsel ve çağdaş iki vaka üzerinden birlikte açıklamaktadır.

Bu çalışmanın literatürde doldurduğu boşluk tam da burada yer almaktadır: mevcut çalışmalar ya dar geçitlerin jeoekonomik kırılganlığına, ya geçiş rejimi hukukuna, ya da belirli aktörlerin kriz davranışına ayrı ayrı odaklanmaktadır. Bu makale ise, dar geçidin silahlaştırılmasını bağımlı değişken olarak alıp jeoekonomik baskı mekanizması, geçiş rejimi ve aktör rolleri arasındaki ilişkiyi aynı karşılaştırmalı çerçevede birleştirmektedir. Böylece katkı, yalnızca iki vaka arasında analogi kurmak değil; chokepoint literatürü ile rol tipolojisini aynı nedensel mekanizma içinde eklemlenektir.

2. Literatür ve Kavramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kavramsal omurgası beş literatür kümesinin kesişiminde kurulmaktadır. Birinci küme, kritik düğümlerin devlet baskısına dönüştürülmesini açıklayan weaponized interdependence literatürüdür. Farrell ve Newman (2019), küresel ağların merkezî düğümlerini kontrol eden aktörlerin bu düğümleri ekonomik ve siyasal baskı aracı hâline getirebildiğini göstermektedir. Bu makale, aynı mantığın fiziksel akış düğümleri olan dar deniz geçitlerine de uygulanabileceğini savunmaktadır.

İkinci küme, coercion ve cost-imposition literatürüdür. Greenhill ve Krause'nin (2018) derlemesi, baskının yalnızca doğrudan askerî zor değil, rakibin maliyet hesabını bozma ve davranışını yönlendirme kapasitesi olduğunu vurgular. Bu perspektif, dar geçidin silahlaştırılmasını yalnızca kapatma eylemi değil; seçici erişim, risk primi yükseltme, sigorta maliyetini siyasallaştırma ve akışın güvenilirliğini aşındırma şeklinde okumayı mümkün kılmaktadır.

Üçüncü küme, maritime coercion, chokepoint kırılganlığı ve hibrit deniz baskısı literatürüdür. Patalano (2018) deniz alanındaki baskının çoğu zaman 'grey' görünse de esasen stratejik olduğunu; düşük yoğunluklu araçlarla yüksek maliyet üretilebildiğini göstermektedir. Benzer biçimde güncel Körfez analizleri, Hürmüz'te baskının yalnızca donanma varlığıyla değil; drone, mayın, füze, tanker tacizi ve seçici geçiş rejimiyle üretildiğini ortaya koymaktadır (CSIS, 2019; CSIS, 2026). Bu nedenle çağdaş dar geçit baskısı, klasik abluka ile hibrit deniz baskısı arasında bir yerde konumlanmaktadır.

Dördüncü küme, boğaz hukuku ve geçiş rejimleri literatürüdür. UNCLOS Part III, uluslararası seyrüsefer için kullanılan boğazlarda transit passage rejimini düzenlemektedir. Buna karşılık innocent passage daha dar bir rejimdir. Hormuz tartışmasında bu ayrım salt hukukî değil, doğrudan stratejiktir; çünkü boğazın askıya alınamaz transit geçiş alanı mı, yoksa kıyı devleti takdirinin genişlediği bir güvenlik sahası mı olduğu sorusu baskının meşruiyetini belirlemektedir (United Nations, 1982; Nevitt, 2026; Papastavridis, 2026).

Beşinci küme, rol ve mekanizma literatürünün kesişimidir. Holsti'nin (1970) klasik rol yaklaşımı ile Krotz'un (2004) rol kavrayışını yapısal baskılarla birlikte okuyan yaklaşımı, bu makaledeki rol ayrımının kimlikçi değil, nedensel konum odaklı biçimde kurulmasına yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla "doğrudan kurucu aktörlük" ve "birinci derece stratejik tetikleyicilik", söylemsel öz-tanımlar değil, aynı mekanizma içindeki farklı nedensel pozisyonları işaret etmektedir.

Bu literatürlerin her biri tek başına yeterli değildir. Weaponized interdependence akış düğümünün neden önemli olduğunu; coercion literatürü bunun hangi mantıkla maliyet üretmeye dönüştüğünü; maritime hybrid baskı literatürü bunun hangi araçlarla uygulandığını; boğaz hukuku ise bu baskının hangi normatif sınırlara çarptığını açıklar. Makalenin teorik sentezi, bu dört çizgiyi tek bir mekanizma şemasında eklemlenmekte yatmaktadır. Bu nedenle çalışma, bir 'İsrail rol tipolojisi' makalesi değil; dar geçidin silahlaştırılmasını açıklayan bir mekanizma analizi olup İsrail'in rolü bu mekanizmanın yalnızca bir açıklayıcı boyutudur.

Bu çalışma, kriz mimarisindeki aktör konumlarını üçlü bir tipoloji ile ayırmaktadır. Birincisi, doğrudan kurucu aktördür; bu kategori, krizin askerî-siyasal tasarım safhasında yer alan ve çatışma takvimini kuran aktörleri ifade eder. İkincisi, birinci derece stratejik tetikleyicidir; bu kategori, fiilî baskıyı bizzat uygulaması da, krizi doğuran savaş veya tırmanma zincirinin açılış halkasında belirleyici rol oynayan aktörleri tanımlar. Üçüncüsü ise operasyonel faildir; bu kategori, baskı aracını fiilen uygulayan, erişimi kısıtlayan, geçiş güvenliğini bozan veya maliyet üretimini sahada gerçekleştiren aktörleri kapsar. Bu ayrım, özellikle Hürmüz vakasında stratejik tetikleyicilik ile fiilî baskı uygulamasını birbirine karıştırmamak açısından gereklidir. Bu çerçevede İsrail, Hürmüz'de stratejik tetikleyici; İran ise boğaz baskısını doğrudan uygulayan operasyonel fail olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Tablo A2. Kriz mimarisindeki aktör rol tipolojisi.

Rol tipi	Tanım	Süveyş 1956	Hürmüz 2026
Doğrudan kurucu aktör	Krizin askerî-siyasal mimarisini kuran aktör	İsrail, Birleşik Krallık, Fransa	—
Birinci derece stratejik tetikleyici	Savaş/tırmanma zincirinin açılış halkasında belirleyici aktör	İsrail	İsrail
Operasyonel fail	Baskıyı sahada fiilen uygulayan aktör	İsrail	İran

3. Yöntem ve Kaynak Tasarımı

Bu çalışma, karşılaştırmalı tarihsel analiz ile süreç izleme yöntemlerini birleştiren nitel bir araştırma tasarımına dayanmaktadır. Süreç izleme, olayların sadece sıralanmasını değil, sonuç ile açıklama arasındaki ara halkaların ve kanıt türlerinin sistematik biçimde değerlendirilmesini amaçlar. Collier'in (2011) tartıştığı hoop tests ve smoking-gun tests ayrımı bu makalede açık biçimde kullanılmaktadır; zira her iki vakada da tüm kanıtlar aynı tanısal ağırlığa sahip değildir.

Bağımlı değişken, dar geçidin silahlaştırılmasının biçimi ve yoğunluğudur. Bağımsız açıklayıcı değişkenler dört grupta toplanmaktadır: tetikleyici olayın türü, aktör-rol konfigürasyonu, kullanılan teknolojik baskı repertuarı ve ikame kapasitesinin düzeyi. Buna karşılık karşılaştırmalı tasarımda sabit tutulan başlıca koşullar şunlardır: her iki vakanın da uluslararası ticaret ve enerji sistemi için yüksek öneme sahip olması; her ikisinin de dış-bölgesel güçleri sürece çekmesi; ve her iki geçidin de uluslararası hukukta özel tartışma konusu olması.

Vaka seçimi bu nedenle most-similar değil, mechanism-oriented bir tasarıma yakındır. Süveyş ve Hürmüz aynı olay değildir; fakat her ikisi de yerel gerilimin dar geçit üzerinden küresel maliyet üretmesine imkân veren bir mekanizma sergiler. Bu yaklaşım, süreç-izleme araştırma tasarım rehberleriyle uyumludur; çünkü amaç iki vakayı aynılaştırmak değil, ortak nedensel zinciri sınamaktır (Collier, 2011; Ricks & Liu, 2018).

Kanıt tasnifi dört düzeydedir. Birincil tarihsel belgeler Süveyş için Office of the Historian ve FRUS'tur. Hukukî temel metinler BM Şartı ve UNCLOS Part III'tür. Kurumsal nicel veri kaynakları EIA, IEA ve UNCTAD'dan oluşur. Güncel teyit kaynakları ise 2026 Hürmüz kronolojisi için sınırlı Reuters/AP akışıdır. Bu mimarinin amacı, haber akışını analizin yerine geçirmemektir.

Bu çalışmada kullanılan tablo, grafik ve şemalar dekoratif unsur olarak değil, nedensel mekanizmayı görünür kılan analitik araçlar olarak tasarlanmıştır. Grafikler ilgili kurumsal veri setlerinin yazar tarafından yeniden işlenmesiyle; tablolar ise karşılaştırmalı sınıflandırma mantığıyla hazırlanmıştır. Haritalar şematik niteliktedir ve ölçekli kartografik üretim iddiası taşımamaktadır; amaç, operasyonel coğrafyayı değil, kriz mekanizmasının işlediği jeostratejik düğümleri göstermektir. Bu tercih, teknik kartografya yerine analitik açıklık hedefiyle uyumludur.

Tanısal kanıt mantığı bölüm bazında değişmektedir. Süveyş'te Sèvres'e ilişkin FRUS belgesi, İsrail'in doğrudan kurucu rolü için smoking-gun niteliğinde güçlü kanıt üretmektedir. Hürmüz'te ise ortak saldırıların boğaz baskısından önce gelmesi, İsrail'i stratejik tetikleyici olarak kavramsallaştırmak için önemli ama tek başına yeterli olmayan bir hoop-test işlevi görür; İran'ın sonraki tercihlerine ilişkin ayrı kanıtlar olmadan bu iddia tamamlanmış sayılmaz.

Son olarak, 2026 verilerinin yaşayan kriz niteliği açık bir metodolojik risktir. Bu durum incomplete-evidence bias üretme potansiyeli taşımaktadır; çünkü arşivlenmemiş kronolojilerde erken açıklamalar sonraki belgelerle değişebilir. Çalışma bu riski ortadan kaldırdığını iddia etmemekte; bunun yerine

bulgularını mevcut kanıtların desteklediği en güçlü açıklama olarak formüle etmektedir. Böylece Süveyş için arşivsel kesinlik ile Hürmüz için canlı kronoloji arasındaki epistemolojik uçurum açıkça kabul edilmektedir.

Halka / değişken	Gözlenebilir gösterge	Başlıca kaynak	Tanısal test
Tetikleyici	Millileştirme; ortak saldırıların zamanlaması açılış	FRUS / Reuters kronolojisi	Hoop
Baskı	Askerî müdahale; seçici erişim; mayın/drone tehdidi	FRUS / Reuters / CSIS	Hoop + süreç kanıtı
Piyasa şoku	Fiyat sıçraması; ton-mile artışı; navlun ve sigorta baskısı	EIA / IEA / UNCTAD	Destekleyici
Aktör rolü	Planlama koordinasyonu; savaş zincirinin açılış halkası	FRUS / süreç izleme	Smoking gun (Süveyş) / hoop (Hürmüz)

Tablo A1. Değişkenler, operasyonelleştirme ve tanısal kanıt stratejisi.

Şekil 1. Dar geçit krizinin dört halkalı mekanizması. Kaynak: Farrell ve Newman (2019), Greenhill ve Krause (2018), EIA (2025a) ve UNCTAD (2024) temel alınarak hazırlanmıştır.

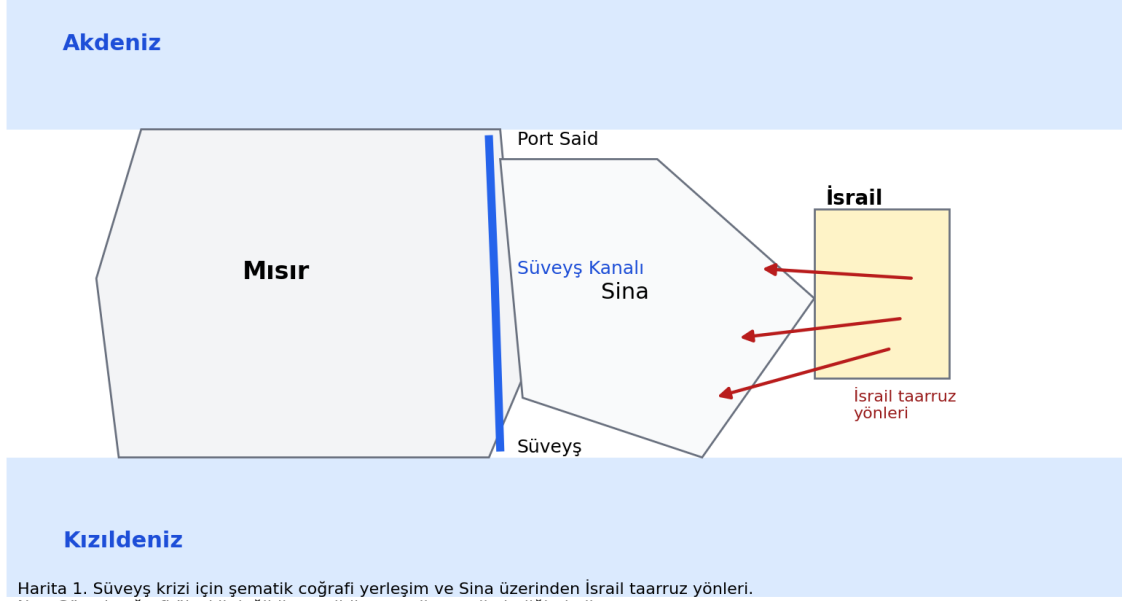
4. Süveyş 1956: Krizin Doğuşu ve İsrail'in Doğrudan Kurucu Rolü

Süveyş Krizi'nin çıkış noktası 26 Temmuz 1956'da Cemal Abdülnasır'ın Süveyş Kanalı Şirketi'ni millileştirmesidir. Ancak bu karar, yalnızca bir şirketin mülkiyet statüsünün değiştirilmesi olarak değil, sömürge sonrası egemenlik iddiasının stratejik bir altyapı üzerinde somutlaşması olarak okunmalıdır. Office of the Historian'a göre millileştirme, Britanya, Fransa ve Mısır arasında biriken siyasi gerilimleri açık jeopolitik ihtilafa dönüştürmüştür (U.S. Department of State, Office of the Historian, n.d.-a).

Mevcut birincil belgeler, İsrail'in bu krizdeki rolünün çevresel veya sonradan eklenmiş bir destekçi rolü olarak okunmasını güçleştirmektedir. FRUS Document 373, 24 Ekim 1956'da Sèvres'te Britanya, Fransa ve İsrail temsilcilerinin, İsrail'in 29 Ekim'de Sina'ya ilerlemesini ve bunu takip eden Anglo-Fransız ultimatoomunu önceden koordine ettiğini göstermektedir (U.S. Department of State, Office of the Historian, 1990).

Bu nedenle Süveyş için en kuvvetli kavramsallaştırma, İsrail'i yalnızca tetikleyici değil, doğrudan kurucu aktörlerden biri olarak yorumlamaktır. Burada amaç normatif hüküm vermekten çok, krizin askerî safhasını mümkün kılan planlama ve takvim kurulumundaki nedensel konumu açıklamaktır.

Süveyş'in analitik önemi, kanal krizinin çok kısa sürede uluslararası sistem krizine dönüşmesindedir. Washington'un Londra ve Paris üzerindeki baskısı, BM hattının devreye girmesi ve Sovyet faktörü, kanalın teknik işletme meselesinden çok daha öte bir mesele olduğunu göstermiştir. Böylece dar geçit, egemenlik ile büyük güç düzeni arasındaki çatışmanın yoğunlaştığı bir jeopolitik düğüm hâline gelmiştir.

Harita 1. Süveyş krizi için şematik coğrafi yerleşim ve Sina üzerinden İsrail taarruz yönleri. Görsel analitik amaçlıdır.

Tarih	Kritik gelişme	Analitik anlamı
26 Temmuz 1956	Millileştirme kararı	Egemenlik meselesi kanal rejimini açık jeopolitik ihtilafa dönüştürdü.
24 Ekim 1956	Sèvres mutabakatı	İsrail, Britanya ve Fransa askerî safha üzerinde koordinasyon kurdu.
29 Ekim 1956	Sina harekâtı	Krizin askerî takvimi açıldı; Anglo-Fransız müdahalesi için zemin oluştu.

Tablo 1. Süveyş krizinin kritik dönemeçleri. Kaynak: U.S. Department of State, Office of the Historian (n.d.-a; 1990).

5. Hürmüz 2026: Boğazın Jeoekonomik Baskı Aracına Dönüşmesi

Hürmüz Boğazı çağdaş enerji sisteminde benzersiz bir sıkışma noktasıdır. EIA'ya göre 2024'te boğazdan geçen petrol akışı günlük yaklaşık 20 milyon varil düzeyindedir; bu miktar küresel petrol sıvıları tüketiminin yaklaşık yüzde 20'sine ve deniz yoluyla taşınan petrol ticaretinin yaklaşık dörtte birine karşılık gelmektedir (EIA, 2025a). Bu nedenle Hürmüz'teki kırıma klasik deniz ulaştırması sorunu değil, küresel enerji dolaşımının kırılgan düğümü üzerinde oluşan jeoekonomik baskı sorunudur.

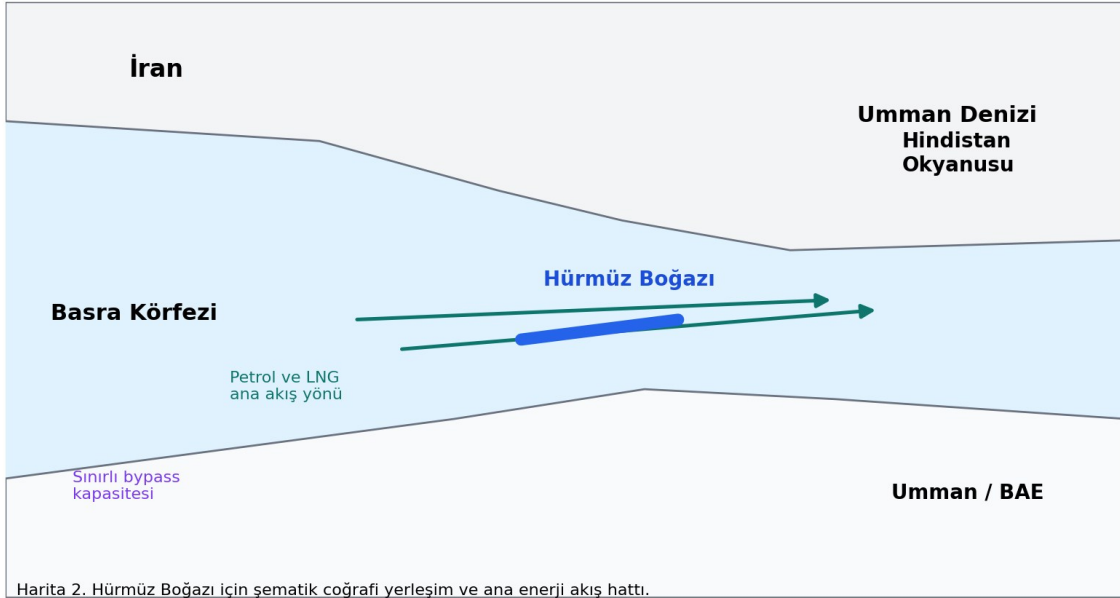
Boğazın baskı değerini belirleyen ana değişken ikame kapasitesinin sınırlılığıdır. IEA'ya göre 2025'te Hürmüz'den yaklaşık 20 mb/d petrol ve ürün akarken, kullanılabilir alternatif bypass kapasitesi yaklaşık 3.5–5.5 mb/d ile sınırlı kalmaktadır (IEA, 2026a). Bu yalnızca kapasite dengesizliği değil, aynı zamanda jeopolitik kırılganlıktır.

2026 krizinde boğaz meselesi, savaşın yan ürünü olmaktan çıkıp savaşın ana kaldıraçlarından birine dönüşmüştür. Mevcut kronoloji, ortak ABD-İsrail saldırılarının çatışma eşiğini yükselttiğini ve İran'ın da Hürmüz üzerindeki baskıyı stratejik cevap repertuarının merkezine yerleştirdiğini düşündürmektedir. Bununla birlikte bu makale İran'ın ajansını tepkisel bir düzleme indirmemekte; tersine, Tahran'ın boğaz baskısını kendi stratejik ajandası, caydırıcılık hesabı ve maliyet aktarma mantığı içinde bilinçli biçimde seçtiğini varsaymaktadır.

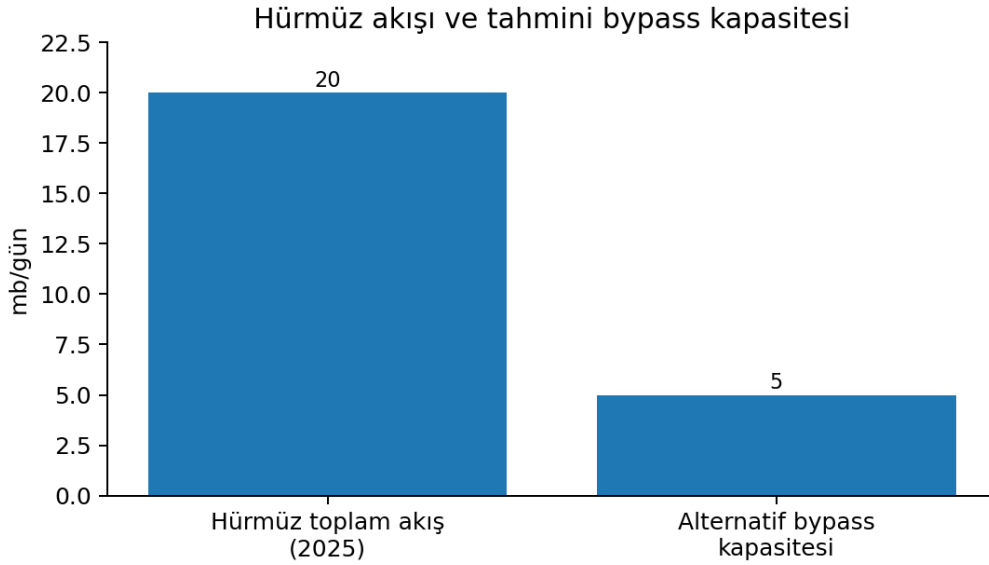
Bu nedenle Hürmüz'te fiilî baskıyı İran uygulamaktadır; ancak bu baskının daha geniş savaş zincirinden bağımsız okunması da eksik kalacaktır. Burada kullanılan “birinci derece stratejik tetikleyici” kavramı, İsrail'i operasyonel fail yerine krizi doğuran zincirin açılış halkasındaki aktör olarak tanımlar. Bu ayrım, bir yandan İsrail'in rolünü tali göstermemeyi, diğer yandan İran'ın seçimini tümüyle türev ve otomatik bir tepki olarak yorumlamamayı amaçlar.

2026 Hürmüz baskısı ayrıca çağdaş asimetrik deniz teknolojileriyle şekillenmiştir. Drone tehdidi, mayınlama ihtimali, tanker tacizi, sınırlı füze kullanımı ve seçici erişim rejimi, boğaz baskısını klasik abluka mantığından ayırmaktadır. Reuters ve CSIS değerlendirmeleri, bu araçların yalnızca geçişi aksatmadığını, aynı zamanda sigorta, navlun ve müdahale maliyetlerini yükselterek büyük güçlerin müdahale kapasitesini daha pahalı ve riskli hâle getirdiğini göstermektedir (CSIS, 2026; Reuters, 2026b).

Bu bağlamda bypass hatlarının kapasitesi kadar operasyonel güvenliği de önemlidir. CSIS'in Körfez ve stratejik hatlara ilişkin değerlendirmeleri, Suudi East-West hattı ve UAE Fujairah bağlantısı gibi alternatiflerin yalnızca sınırlı kapasite sunduğunu değil, aynı zamanda drone ve sabotaj tehdidine açık olduğunu vurgulamaktadır (CSIS, 2019). Dolayısıyla Hürmüz'ün ikame meselesi sadece miktar değil, bu alternatiflerin savaş tırmanmasında ne kadar korunabileceği sorusudur.

Harita 2. Hürmüz Boğazı için şematik coğrafi yerleşim ve ana enerji akış hattı. Görsel analitik amaçlıdır.

Grafik 1. Hürmüz toplam akışı ile yaklaşık bypass kapasitesi. Kaynak: EIA (2025a), IEA (2026a).

6. Süveyş ve Hürmüz Arasında Mekanizma Karşılaştırması

Süveyş ile Hürmüz arasındaki ilişki basit tarihsel analogi değil, mekanizma düzeyinde karşılaştırmadır. Her iki vakada da benzer bir zincir görülür: tetikleyici olay, dar geçidin baskı alanına dönüşmesi, bunun maliyet üretmesi ve son aşamada kriz sonucunun küresel diplomasi, hukuk ve güvenlik düzeyine taşınması. Bu zincir, makalenin bağımlı değişkeni olan dar geçidin silahlaştırılmasının iki farklı tarihsel görünümünü açıklamaktadır.

Bu nedenle mesele sadece hukukun sınırı değil, aynı zamanda teamül aşınması riskidir. Eğer seçici erişim, düşman bayraklara karşı ayrımcı uygulama ve temel ihtiyaçlar dışındaki akışın siyasallaştırılması tekrar eden bir pratik hâline gelirse, bu durum transit passage rejimini fiilen aşındıran bölgesel bir teamül baskısı yaratabilir. Daha temkinli bir ifadeyle, böyle bir sonuç evrensel normların yerini bütünüyle almaktan ziyade, belirli bölgelerde fiili bir 'koşullu geçiş düzeni' üretebilir.

Teknolojik form da farklıdır. 1956'da baskı daha çok klasik devletlerarası askerî koordinasyon ve müdahale mantığıyla işlemektedir. 2026'da ise drone, mayın, tanker takibi, seçici erişim ve risk primi üretimi gibi hibrit unsurlar öne çıkmaktadır. Bu nedenle Hürmüz, Süveyş'in güncel tekrarı değil; dar geçit silahlaştırılmasının teknolojik olarak evrilmiş biçimidir.

7. Uluslararası Hukuk ve Dar Boğazlarda Normun Aşınması

Süveyş ve Hürmüz krizleri, uluslararası hukukun yokluğunu değil, özellikle dar geçitlerde uygulanabilirliğinin sınırını göstermektedir. BM Şartı'nın 2(4). maddesi güç kullanımını sınırlar; 51. madde meşru müdafaa istisnasını düzenler. UNCLOS Part III ise uluslararası seyrüsefer için kullanılan boğazlarda transit passage rejimini kurar. Sorun normların yokluğu değil, bu normların dar geçitlerde güç siyaseti karşısında ne ölçüde sürdürülebileceğidir.

Süveyş bakımından hukukî problem görece belirgindir. Birincil belgeler, İsrail-Britanya-Fransa koordinasyonunun askerî safhayı önceden planladığını göstermektedir. Bu nedenle müdahaleyi sadece kanal güvenliği veya düzenin tesisi diye sunmak, güç kullanma yasağı bakımından ikna edici görünmemektedir.

Hürmüz dosyasında ise temel ayrım transit passage ile innocent passage arasındadır. Part III rejimi, uluslararası seyrüsefer için kullanılan boğazlarda geçişin askıya alınamaz ve normal seyir moduna yakın

bir biçimde sürmesini öngörür. Bu nedenle Hormuz'un kıyı devleti takdiriyle seçici biçimde siyasallaştırılması, geçiş rejiminin ruhuyla ciddi gerilim üretir (United Nations, 1982; Nevitt, 2026).

Buna karşılık İran çizgisi, transit passage yerine daha dar ve kıyı devletinin egemenlik takdirini genişleten innocent-passage benzeri bir yaklaşımı tercih etmektedir. Papastavridis'in değerlendirmesi, bu yorum farkının salt doktriner bir nüans olmadığını; boğaz üzerindeki fiili siyasallaştırmanın hukukî kılıfı olduğunu göstermektedir (Papastavridis, 2026).

Savaş zamanında transit passage rejiminin bütünüyle askıya alınabileceği yönünde güçlü bir ana akım kabul bulunmamaktadır. Asıl tartışma, geçişin tamamen durdurulup durdurulamayacağından çok, güvenlik gerekçesiyle hangi ölçüde düzenlenebileceği ve bu düzenlemenin ne noktada seçici erişim ya da fiili inkâr rejimine dönüştüğü üzerindedir.

Bu nedenle mesele sadece hukukun sınırı değil, aynı zamanda teamül aşınması riskidir. Eğer seçici erişim, düşman bayraklara karşı ayrımcı uygulama ve temel ihtiyaçlar dışındaki akışın siyasallaştırılması tekrar eden bir pratik hâline gelirse, bu durum transit passage rejimini fiilen aşındıran bölgesel bir teamül baskısı yaratabilir. Böyle bir sonuç, evrensel normların yerini bütünüyle almaktan ziyade, belirli bölgelerde fiili bir 'koşullu geçiş düzeni' üretebilir. En doğru sonuç, hukukun sessizliğinden çok, hukukun sınırının zorlandığı yerde bölgesel baskı normlarının filizlenebileceğidir.

8. Ampirik Etki Analizi: Enerji, Navlun, Sigorta ve İkame

Dar geçit krizlerinin ampirik etkisi yalnızca geçişin kesilip kesilmediğiyle ölçülemez. Daha doğru ölçüm, akış yoğunluğu, ikame kapasitesi, rota uzaması, ton-mile artışı, sigorta/risk primi ve fiyat aktarım mekanizmalarının birlikte okunmasını gerektirir. Bu nedenle bu bölüm, Hürmüz'ü enerji-bypass kanalı; Süveyş'i ise rota-ton-mile kanalı üzerinden ele almaktadır.

Hürmüz bakımından kritik değişken bypass kapasitesi açıktır. IEA verileri, 2025'te yaklaşık 20 mb/d'lik toplam petrol ve ürün akışına karşılık alternatif bypass kapasitesinin yalnızca 3.5–5.5 mb/d düzeyinde kaldığını göstermektedir (IEA, 2026a). Kaba ama güçlü bir hesapla, boğazın uzun süreli ciddi baskısı hâlinde yaklaşık 14.5–16.5 mb/d'lik bir açık potansiyeli ortaya çıkmaktadır. Bu açık, dar geçidin neden kolay ikame edilemez olduğunu sayısal olarak göstermektedir.

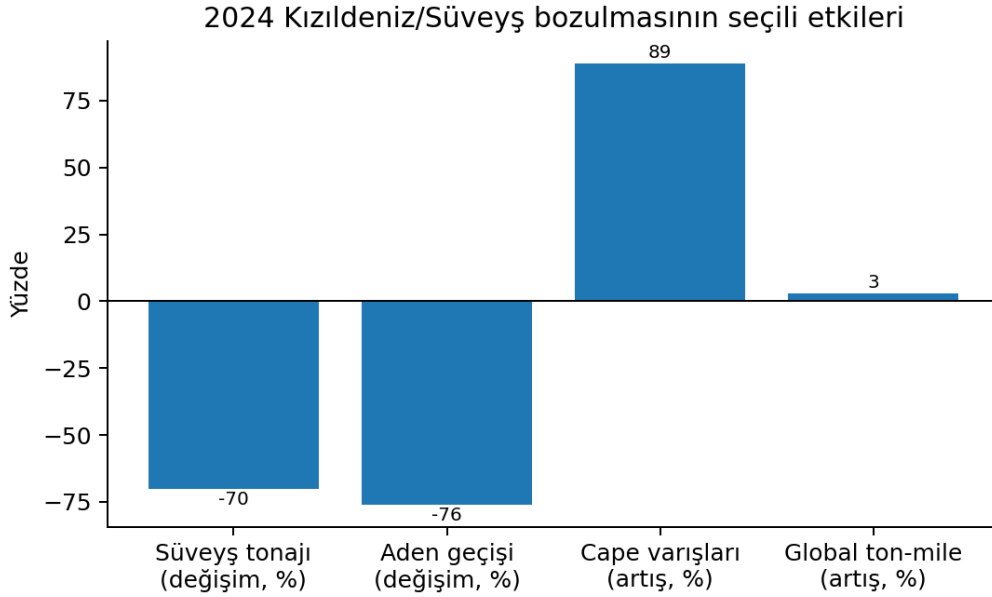
Ampirik düzeyde bu kırılmanlık iki basit göstergeyle daha somutlaştırılabilir. Birincisi, ikame açığı oranıdır. Yaklaşık 20 mb/d'lik akışa karşılık kullanılabilir bypass kapasitesinin yaklaşık 3.5–5.5 mb/d düzeyinde kalması, sistemin tam ikame yeteneğinin yalnızca yaklaşık yüzde 17.5 ila yüzde 27.5 arasında değiştiğini göstermektedir. Bu durumda boğaz üzerindeki baskı, akışın yaklaşık yüzde 72.5 ila yüzde 82.5'lik bölümünü doğrudan ya da dolaylı risk altında bırakmaktadır. İkincisi, iletim kanalı farkıdır. Hürmüz'te baskı esas olarak enerji fiyatı ve risk primi üzerinden çalışırken, Süveyş/Red Sea bozulması rota uzaması, ton-mile artışı ve filo çevrim süresi üzerinden maliyet üretmektedir. Dolayısıyla iki kriz farklı piyasa kanallarına sahip olsa da, her ikisi de ölçülebilir akış kırılmanlığı üzerinden küresel maliyet sistemi üzerinde baskı kurmaktadır.

Piyasa tepkisi bu nedenle hızlı ve serttir. Reuters'ın 2 Nisan 2026 tarihli piyasa verileri, Brent'in yaklaşık yüzde 8, WTI'nın ise yüzde 11'den fazla yükseldiğini göstermektedir (Reuters, 2026c). Ancak burada belirleyici olan sadece fiziksel kayıp değil, risk priminin fiyatlanmasıdır. Hürmüz'te ekonomik etki zinciri şu biçimde okunabilir: kapasite açığı beklentisi → tanker ve sigorta risk primi → stok davranışı ve teslim belirsizliği → enerji fiyatı sıçraması.

Süveyş bakımından etki daha farklı bir kanaldan yayılır. UNCTAD'ın 2024 değerlendirmesine göre Kızıldeniz-Süveyş bozulmaları sonucunda Ümit Burnu'na yönlendirilen kapasite yüzde 89 artmış; daha uzun rotalar küresel vessel ton-mile talebini ve konteyner gemisi ihtiyacını yukarı çekmiştir (UNCTAD, 2024). Bu nedenle Süveyş'te ekonomik etki zinciri daha çok şu biçimde işler: rota uzaması → çevrim süresi artışı → yakıt ve ton-mile maliyeti → navlun baskısı → teslim ve enflasyon etkisi.

Karşı-olgusal olarak düşünülüğünde, her iki vakada da baskı gücünü belirleyen ana değişken ikame yetersizliğidir. Hürmüz'te 15–16 mb/d düzeyine yaklaşan potansiyel açık, boğaz baskısının jeoekonomik değerini büyötmektedir. Süveyş'te ise ana mesele ikame hattının yokluğu değil, ikame güzergâhının çok daha uzun ve pahalı olmasıdır. Dolayısıyla iki vakayı birleştiren unsur, fiziksel daralmanın maliyet sistemini küreselleştirmesidir.

Bu nedenle dar geçit silahlaştırması salt fiyat şoku değil, maliyet aktarım mekanizması olarak anlaşılmalıdır. Hürmüz tipi krizlerde enerji, sigorta ve jeopolitik risk primi öne çıkarken; Süveyş tipi krizlerde ton-mile, çevrim süresi ve navlun baskısı ağır basmaktadır. İki farklı kanalın ortak noktası, yerel güvenlik riskinin küresel ekonomik düzenin içine gömülü maliyetlere çevrilmesidir.

Grafik 2. Kızıldeniz/Süveyş bozulmasının taşıma göstergeleri üzerindeki etkisi. Kaynak: UNCTAD (2024).

Karşılaştırma eksenı	Süveyş	Hürmüz
Ana iletim kanalı	Rota uzaması, ton-mile, navlun ve filo verimliliği	Enerji arzı, risk primi, stok ve fiyat şoku
İkame sorunu	Daha uzun rota mümkün ama maliyetli	Bypass kapasitesi sınırlı ve yetersiz

Tablo 2. Dar geçit krizlerinin ekonomik iletim kanallarının karşılaştırması.

9. Tartışma

Bu makalenin bulguları üç ana teorik çerçeveye karşı test edilebilir: realist açıklama, neoklasik realist açıklama ve kurumsal-hukukî açıklama. Realist yaklaşım, dar geçitleri güç rekabetinin doğal sahaları olarak görür ve bu nedenle hem Süveyş'te hem de Hürmüz'te neden baskı üretildiğini açıklamakta güçlüdür.

Ne var ki realizm tek başına yeterli değildir. Neoklasik realizm, sistemik baskıların dış politikaya karar alıcı algıları, iç siyasal kısıtlar ve stratejik fikirler üzerinden yansıdığını vurgular (Kitchen, 2010). Bu bakış, Mısır, İsrail ve İran'ın benzer baskılara rağmen neden farklı araçlara yöneldiğini daha iyi açıklar. İsrail'in Süveyş'te Anglo-Fransız koordinasyonuna girmesi, İran'ın Hürmüz'te seçici erişimi tercih etmesi ve ABD'nin her iki dosyada farklı biçimde pozisyon alması, sadece sistemik baskıyla değil, karar alıcı filtresiyle de ilgilidir.

Bu çerçevede makaledeki rol ayrımı, klasik role theory'yi birebir tekrar etmemektedir; ancak rol kavramını nedensel konum ile birleştirmektedir. Holsti ve Krotz'un işaret ettiği gibi, rol kavrayışları aktörlerin güçlerini hangi amaç ve araçlarla kullandığını anlamaya yardımcı olur. Burada 'doğrudan kurucu aktörlük' ve 'birinci derece stratejik tetikleyicilik', öz-tanım değil, kriz mekanizmasının farklı halkalarındaki rol konumlarıdır.

Kurumsal-hukukî açıklama ise meşruiyet dilini ve normatif sınırları anlamak için önemlidir; ancak kriz davranışını tek başına açıklamakta ikincil kalmaktadır. En güçlü sentez, realist güç mantığını, neoklasik realizmin karar alıcı filtresini ve weaponized interdependence yaklaşımının akış düğümü mantığını birlikte kullanan bileşik bir çerçevede ortaya çıkmaktadır. Bu sentez, dar geçitlerin neden hem askerî hem jeoekonomik hem de normatif baskı alanı hâline geldiğini aynı anda açıklayabilmektedir.

Bu bağlamda makaleye yöneltilebilecek en güçlü alternatif itiraz, Hürmüz'te İsrail'e yüklenen stratejik rolün İran'ın ajansını gölgelemesidir. Ancak burada savunulan argüman, İran'ı tepkisel ve pasif bir aktör olarak değil; kendi rasyonel seçimleri ve maliyet üretme stratejisi olan bir fail olarak kabul etmektedir. İsrail'in rolü, İran'ın ajansını silmekten ziyade, boğaz baskısına yol açan daha geniş savaş zincirindeki açılış halkasını belirlemektedir.

10. Sonuç

Bu çalışma, 1956 Süveyş Krizi ile 2026 Hürmüz krizinin aynı tarihsel olay olmadığını; buna karşılık dar deniz geçitlerinin jeopolitik baskı aracına dönüştürülmesi bakımından güçlü bir yapısal akrabalık taşıdığını ileri sürmektedir. Süveyş'te kanalın millîleştirilmesi ile tripartit askerî koordinasyon, Hürmüz'te ise savaşın bölgesel sınırlarını aşan etkisi ve boğazın jeoekonomik kaldıraç hâline gelişi, aynı mekanizmanın iki farklı tarihsel görünümünü üretmiştir.

Bu makalenin özgün katkısı, literatürde çoğu kez birbirinden ayrı ele alınan üç alanı tek çerçevede birleştirmesidir: dar geçitlerin jeoekonomik baskı düğümü olarak işleyişi, geçiş rejiminin hukukî aşınması ve aktör rollerinin mekanizma içindeki farklılaşması. Bu nedenle çalışma, yalnızca Süveyş ile Hürmüz arasında tarihsel bir benzerlik önermemekte; aynı zamanda dar geçit krizlerini açıklamak için mekanizma-merkezli ve rol-duyarlı bir analiz modeli sunmaktadır.

Bu özgün katkı, literatürdeki boşluğu da daha açık biçimde tanımlar: mevcut çalışmalar ya dar geçitlerin jeoekonomik kırılganlığına, ya aktör davranışlarına, ya da geçiş rejiminin hukukî boyutuna odaklanmaktadır. Bu çalışma ise bu üç alanı tek bir mekanizma içinde birleştirerek, dar boğazların nasıl silahlaştırıldığını ve bu süreçte aktör rollerinin nasıl farklılaştığını karşılaştırmalı olarak açıklamaktadır.

Makalenin ilk temel sonucu, dar geçitlerin pasif coğrafi alanlar değil, akış yoğunluğu ile ikame eksikliğinin birleştiği aktif baskı düğümleri olduğudur. İkinci temel sonuç, İsrail'in iki krizde de merkezî fakat aynı olmayan bir rol oynadığıdır: Süveyş'te doğrudan kurucu aktörlük, Hürmüz'te ise birinci derece stratejik tetikleyicilik. Üçüncü temel sonuç, İran'ın Hürmüz'te sadece tepki veren değil, baskı aracını bilinçli biçimde seçen bağımsız bir stratejik fail olarak görülmesi gerektiğidir.

Dördüncü temel sonuç, dar geçitlerde hukukun tamamen ortadan kalkmadığı; fakat uygulanabilirliğinin aşındığıdır. Eğer selective denial, ayrımcı erişim ve koşullu geçiş pratikleri kalıcılışırsa, bunun sonucu saf bir 'orman kanunu'ndan çok, evrensel transit passage normunun altında işleyen bölgesel ve fiilî bir baskı düzeni olabilir. Bu ihtimal, gelecekte Bab el-Mendeb, Malakka veya Tayvan Boğazı gibi diğer hatlarda da dar geçitlerin yalnızca teknik ulaştırma alanları değil, bölgesel düzen kurma ve bozma araçları olarak kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Bu nedenle çalışma, yalnızca iki vakayı karşılaştıran kapalı bir analiz değil, aynı zamanda daha geniş bir araştırma gündeminin ilk halkası olarak okunmalıdır. Bab el-Mendeb, Malakka ve Tayvan Boğazı gibi diğer kritik düğüm noktalarında akış yoğunluğu, ikame kapasitesi, asimetrik tehdit teknolojileri ve geçiş rejimi tartışmaları birlikte incelendiğinde, dar geçitlerin silahlaştırılmasına dair daha genel bir karşılaştırmalı çerçeve kurulabilir. Özellikle gelecekteki araştırmaların, koşullu geçiş düzenlerinin kalıcı

teamül aşınmasına dönüşüp dönüşmediğini, bypass hatlarının savaş koşullarındaki operasyonel güvenliğini ve büyük güçlerin bu yeni hibrit deniz baskısı biçimlerine nasıl yanıt verdiğini sınaması gerekmektedir.

Dolayısıyla Süveyş'ten Hürmüz'e uzanan çizgi, yalnızca geçmişin değil, geleceğin krizlerini okuma anahtarıdır. Dar geçitlerin silahlaştırılması; akış bağımlılığı, teknoloji, ajans ve norm aşınmasının birleştiği noktada ortaya çıkmaktadır. Bu makalenin temel katkısı, tam da bu birleşme alanını, tarihsel ve çağdaş iki vaka üzerinden tek bir analitik çerçevede görünür kılmasıdır.

Kaynakça

- Associated Press. (2026, April 4). Bahrain waters down UN proposal over opposition to allowing force to open Strait of Hormuz. AP News.
- Collier, D. (2011). Understanding process tracing. *PS: Political Science & Politics*, 44(4), 823–830. <https://doi.org/10.1017/S1049096511001429>
- EIA. (2025, June 16). Amid regional conflict, the Strait of Hormuz remains critical oil chokepoint. U.S. Energy Information Administration. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=65504>
- EIA. (2025, June 24). About one-fifth of global liquefied natural gas trade flows through the Strait of Hormuz. U.S. Energy Information Administration. <https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=65664>
- Farrell, H., & Newman, A. L. (2019). Weaponized interdependence: How global economic networks shape state coercion. *International Security*, 44(1), 42–79. https://doi.org/10.1162/isec_a_00351
- Greenhill, K. M., & Krause, P. (Eds.). (2018). *Coercion: The power to hurt in international politics*. Oxford University Press.
- CSIS. (2019, July 19). Oil markets, oil attacks, and the strategic straits. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/oil-markets-oil-attacks-and-strategic-straits>
- CSIS. (2026, February 18). If Trump strikes Iran: Mapping the oil disruption scenarios. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/if-trump-strikes-iran-mapping-oil-disruption-scenarios>
- Holsti, K. J. (1970). National role conceptions in the study of foreign policy. *International Studies Quarterly*, 14(3), 233–309.
- IEA. (2026, February 6). Strait of Hormuz. International Energy Agency. <https://www.iea.org/about/oil-security-and-emergency-response/strait-of-hormuz>
- Kitchen, N. (2010). Systemic pressures and domestic ideas: A neoclassical realist model of grand strategy formation. *Review of International Studies*, 36(1), 117–143. <https://doi.org/10.1017/S0260210509990532>
- Nevitt, M. (2026, March 15). Legal and operational issues in the Strait of Hormuz: Transit passage under fire. *Just Security*.
- Krotz, U. (2002). National role conceptions and foreign policies: France and Germany compared. Program for the Study of Germany and Europe Working Paper 02.1, Harvard University.
- Ricks, J. I., & Liu, A. H. (2018). Process-tracing research designs: A practical guide. *PS: Political Science & Politics*, 51(4), 842–846. <https://doi.org/10.1017/S1049096518000975>
- Papastavridis, E. (2026). The Strait of Hormuz. *Questions of International Law*.
- Patalano, A. (2018). When strategy is ‘hybrid’ and not ‘grey’: Reviewing Chinese military and constabulary coercion at sea. *The Pacific Review*, 31(6), 811–839. <https://doi.org/10.1080/09512748.2018.1511244>
- Reuters. (2026, February 28). U.S.-Israeli attack triggers fear and panic in Iran.
- Reuters. (2026, March 4). Iran could disrupt the Strait of Hormuz with drones for months.
- Reuters. (2026, April 2). World anxious to open Hormuz Strait while Trump and Iran trade threats.
- Reuters. (2026, April 4). Iran allows essential goods vessels to its ports via Hormuz Strait.
- Reuters. (2026, April 4). Iran says it hit Israel-linked vessel in Hormuz Strait.

- UNCTAD. (2024). Review of maritime transport 2024. United Nations Conference on Trade and Development. <https://unctad.org/publication/review-maritime-transport-2024>
- United Nations. (1945). Charter of the United Nations. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>
- United Nations. (1982). United Nations Convention on the Law of the Sea. https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf
- U.S. Department of State, Office of the Historian. (n.d.-a). The Suez Crisis, 1956. <https://history.state.gov/milestones/1953-1960/suez>
- U.S. Department of State, Office of the Historian. (1990). Foreign Relations of the United States, 1955–1957, Volume XVI: Suez Crisis, July 26–December 31, 1956, Document 373. <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1955-57v16/d373>